

ŠTÚDIE

VILIAM JUDÁK*

Cyrlometodské hodnoty prezentované nitrianskymi biskupmi v 20. storočí

JUDÁK, V.: Cyril and Methodius Values Presented by the Bishops of Nitra in the 20th Century. *Slavica Slovaca*, 59, 2024, No 1, pp. 5–21 (Bratislava).

In the new Czecho-Slovakia, the governmental regime did not show much interest in the cult of St. Cyril and Methodius at the beginning. In Slovakia, the veneration of St. Cyril and Methodius was not fully manifested until after 1920, after the consecration of the first Catholic bishops from Slovakia, who were also active there. Among them was the Bishop of Nitra, Mons. K. Kmet'ko (1920–1948). In the very first year of his episcopate, he took care of the liturgical celebration of the feast of St. Cyril and Methodius in the diocese to the highest level of liturgical celebration: he highly recommended the Apostolate of Sts. Cyril and Methodius to be introduced in the parishes.

The idea of St. Cyril and Methodius also wound its way through the administration of the diocese under Apostolic Administrator E. Nécsey (1948–1968) J. Pásztor (1973–1988) and J. Ch. Korec (1990–2005).

Sts. Cyril and Methodius, Bishops of Nitra, Cyril and Methodius veneration

Z príležitosti významného jubilea 1160. výročia príchodu solúnskych bratov Konštantína a Metoda na naše územie a 1150. výročia vymenovania Metoda za moravsko-panónskeho arcibiskupa si s vďačnosťou pripomínáme bohatstvo cyrlometodskej tradície v našich dejinách v oblasti duchovnej, kultúrnej i národnej, z čoho žijeme až do súčasnosti. Uvedomovali si to aj nitrianski biskupi pôsobiaci v 20. storočí.

Na úsvite storočia však ešte nebolo pre to dostatok pochopenia, ako o tom svedčí udalosť v Moravskom Lieskovom 7. júla 1912, ktorú uvádza tamojší farár dr. J. Buday v súvislosti s konsekráciou farského kostola. Nitriansky biskup Viliam Baťáň (Batthány) odmietol vykonať obrad, kým budú sochy sv. Cyrila a Metoda na hlavnom oltári. Posviacka sa konala až po ich premiestnení na bočný oltár.¹

Ani v novom Česko-Slovensku vládny režim neprejavoval zo začiatku väčší záujem o kult sv. Cyrila a Metoda. V Česku propagovali hlavne kult Majstra Jana Husa ako symbol vzdoru proti Vatikánu a Habsburgovcom.²

* prof. ThDr. Viliam Judák, PhD. ORCID 0000-0003-4415-4776, CMBF UK Bratislava – Kňazský seminár sv. Gorazda Nitra, judak@kbs.sk.

¹ Bošanský, M.: Zmeny v administratívne Biskupského úradu v Nitre po r. 1918. In: *Duchovný pastier. Revue pre teológiu a duchovný život*, 100/02, 03, 04, 05, 2019, s. 202.

² Svedčí o tom aj charakter Husových slávností v roku 1925 v Prahe a v celej ČSR, ktoré mali protikatolícky charakter. Osláv sa zúčastnili najvyšší predstavitelia štátu. Na Pražskom hrade bol vyvesený husitský prapor s kalichom. Na protest náhle opustil Prahu apoštolský nuncius Mons. Francesco Marmaggi v deň Husovej slávnosti (6. 7. 1925). Biskupi ČSR

Českí historici si začali postupne uvedomovať význam Veľkej Moravy, teda aj cyrilometodstva ako symbolu „česko-slovenskej jednoty“, a tým aj kolísky „česko-slovenskej štátnosti“.

Na Slovensku sa úcta sv. Cyrila a Metoda v celej plnosti prejavila až po r. 1920 po vysviacke prvých katolíckych biskupov pochádzajúcich zo Slovenska a tam pôsobiach.³

Po zdĺhavých a ťažkých diplomatických vyjednávaniach sa koncom roka 1920 Slovenskom rozniesla správa, že pápež Benedikt XV. vymenoval 16. decembra 1920 troch slovenských biskupov: Dr. Karola Kmeťka do Nitry, Mons. Mariána Blahu do Banskej Bystrice a Mons. Jána Vojaššáka pre Spišskú diecézu.

V deň konsekrácie 13. februára 1921 bolo v Nitre doslova celé Slovensko. Designovaný olomoucký arcibiskup dr. Antonín Cyril Stojan prišiel do Nitry so 600 uniformovanými orlami z Moravy.

Slávnosť biskupskej vysviacky sa konala v Kostole sv. Ladislava. Keď prišla chvíľa, biskup svätiteľ a pápežský nuncius v Československu tit. arcibiskup apamejský Mons. Klement Micara ozdobil hlavy novosvätcov biskupskými mitrami, ktoré vyšili ich krásnymi výšivkami veriaci vo Vajnorochoch a v Cíferi. Do výšiviek vložili nápis „Slovenským biskupom – národ slovenský. Hospodine, buď milosť Tvoja na nás nyní i vždycky!“ (Táto posledná veta je vyšíť i v cyrilike, tak ako je v spisoch Sasinkových (1830–1914), ktorý ju uvádza ako zachovaný nápis na starej šatke, uschovanej vo viedenskom múzeu. Takto podľa Sasinka „žehnávali náš národ sv. Cyril a Metod“).⁴

Veľmi výrazné v tomto období náboženskej obrody bolo rozšírenie cyrilometodskej úcty, ktoré úzko súviselo s rozmachom misijnej myšlienky. Nitriansky biskup Dr. K. Kmeťko rozhodol v Nitrianskej diecéze a na celom Slovensku misijné hnutie, na čele ktorého stál od počiatku a ktoré pod jeho vedením vyrástlo do takej výšky, že Slovensko sa vyrovnalo národom, ktoré mali pred ním náskok niekoľko desaťročí. Slovensko sa stalo známym v Ríme i po celom svete svojím nadšením pre misie. K. Kmeťko to vysvetľoval: „Touto svojou obetavou láskou k Bohu a bližnému najúčinnnejšie sa zavďačíme za ten nesmierne veľký dar a poklad kresťanskej viery a kultúry, ktorý naši slovenskí misionári sv. Cyril a Metod pred 1100 rokmi priniesli slovenskému národu.“ Táto cyrilometodská idea sa tiahne ako zlatá niť v jeho misijných podujatiach.

Karol Kmeťko gymnaziálne štúdiá absolvoval na Piaristickom gymnáziu v Nitre (1887–1895) a štúdium teológie v Budapešti (1895–1899). Za kňaza bol vysvätený v Nitre 2. júla 1899 biskupom I. Bendem.⁵ Od mladosti prejavoval svoju vlasteneckú uvedomelosť už ako bohoslovec v budapeštianskom centrálnom seminári na stretaniach s chorvátskymi a rumunskými bohoslovcami. Takto spomína jeden z Kmeťkových priateľov: „Cirkvi sa zasvätil už svojou vysviackou za kňaza. Národu sa zasvätil tým, že to isté leto po vysviacke zašiel do slovenskej Mekky, do Turčianskeho Sv. Martina na augustové slávnosti, aby poznal a si zamiloval vznešenosť trudnej práce za národ.“⁶

Novokňaz K. Kmeťko sa po príchode na Slovensko rýchlo zorientoval a našiel si cestu k slovenským národne uvedomelým katolíckym kňazom, najmä k Jozefovi Budayovi a Andrejovi Hlinkovi. K tomu istotne prispela skutočnosť, že J. Budaya vysvätili za kňaza spolu

na to poukázali v pastierskom liste. Porov. *Dôstojnému duchovenstvu a milým veriacim pozdrav a arcipastierske požehnanie!* č. 2465/1927. In: Diecézny nitriansky archív (DNA), Obežník 1924–1929, kr. 3 A.

³ Kružliak, I.: *Cyrilometodský kult u Slovákov. Dlhá cesta k Slovenskej cirkevnej provincii*. Prešov: Vyd. Michala Vaška, 2003, s. 165–166.

⁴ Belás, L.: *Vysviacka pred 70 rokmi*. In: NITRA, kultúrno-spoločenský mesačník, roč. XV., č. 4., 1991, s. 43–44.

⁵ Judák, V.: *Kmeťko, Karol*. In: Pašteka, J. (ed.): *Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska*. Bratislava: LÚČ, 2000, s. 686–687.

⁶ K 25 ročnému kňazskému jubileu biskupa Kmeťku. In: *Slovák*, r. 6, č. 149, 2. 7. 1924, s. 2.

s K. Kmeťkom. Obaja kňazi rôznych pováh sa vhodne dopĺňali a v budúcnosti sa častejšie stretávali a spolupracovali. Tento moment vystihol A. Hlinka: „...dokiaľ dr. Kmeťko chladnou rozvahou, dr. Buday zase svätým ohňom bol nadchnutý. Jeden myslel, dumaľ a uvažoval, druhý dodával odvahy a prikladal ruky k pluhu.“⁷

Spolu s A. Hlinkom a J. Budayom sa rozhodol podniknúť spoločnú cestu do moravského Velehradu, pútnického miesta. Púť sa uskutočnila pravdepodobne v auguste 1899 alebo o rok neskôr. Pre slovenských kňazov bola účasť na takomto podujatí spojená s nebezpečenstvom, pretože sa vystavovali šikanovaniu zo strany maďarských úradov (cyrilometodský kult sa na Slovensku v tom čase nesmel šíriť, pretože sa chápal ako protištátna panslavistická činnosť). A. Hlinka si na spoločnú púť do Velehradu s odstupom spomína: „Vedeli sme dobre, čo je pre katolicizmus, menovite pre moravský a slovenský katolicizmus posvätný Velehrad a idea cyrilometodská... Isté je, že táto naša horlivosť a zápal nám lacno neprišla. Vypadli sme z milosti svojich predstavených, zakúsili sme lásku a nežnosť maďarských četníkov, pred ktorými sme len lesnými cestami a neznámymi chodníkmi mohli putovať k hrobu sv. Metoda. Ale putovali sme!“⁸

Ako nitriansky biskup v prvom programovom obežníku venoval tretinu národnej obrode duchovenstva: „Milujte tento národ slovenský citom, slovom i skutkom“. Za vzor dáva činnosť svätých apoštolov Cyrila a Metoda.⁹ V prvom roku episkopátu sa postaral o najvyšší stupeň liturgického slávania sviatku sv. Cyrila a Metoda v diecéze: „Duplex Imae classis cum Octava.“¹⁰ Kňazi dostali do breviára text oficiu ich sviatku. Cyrilometodská idea sa tiahne ako zlatá niť v jeho misijných podujatiach.

Úcta k slovenským apoštolom na Slovensku sa prehĺbila v 20. storočí aj vďaka aktivitám, ktoré prebiehali na moravskom Velehrade. Velehradský unionizmus sa rozrástol medzinárodné zásluhou Apoštolátu sv. Cyrila a Metoda. „Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda pod ochranou bl. Panny Márie“ bol spolok, ktorého cieľom bolo katolícku vieru šíriť a hájiť medzi Slovanmi. Bol založený na Velehrade r. 1885 na podklade encykliky Leva XIII. *Grande munus* zo dňa 30. 9. 1880. Medzi zakladateľov patrí predovšetkým neskorší olomoucký arcibiskup Dr. Antonín Cyril Stojan, s ktorým veľmi úzko spolupracoval K. Kmeťko.¹¹

Na štvrtom velehradskom kongrese 31. júla – 3. augusta 1924 sa zúčastnil K. Kmeťko a vyštúpil s prednáškou v latinčine *De Apostolatu SS. Cyrilli et Methodii qua efficacissimo modo ad unionem promovendam*.¹²

V rozsiahlej prednáške, kde odporúčal šírenie Apoštolátu sv. Cyrila a Metoda kňazmi, sa obrátil aj na seminaristov: „Šírenie Apoštolátu u študentov a teológov v seminároch má tiež veľkú cenu. Keď sa už v seminári zaseje do srdca horlivosť za jednotu, je isté, že oni budú potom ako kňazi medzi veriacimi dielo šíriť.“¹³

V tomto duchu sa obrátil už predtým na mládež v príspevku *Idea cyrillo-methodejská a naša mládež*, kde sa odvoláva na pápeža Benedikta XV., ktorý v pastierskom liste vyzval biskupov

⁷ Letz, R.: Pôsobenie Dr. Karola Kmeťku pred rokom 1918. In Judák, V. (ed.): Zborník prednášok z príležitosti 50. výročia menovania prvého slovenského arcibiskupa na Slovensku. Nitra 19. mája 1994. Nitra: Kňazský seminár sv. Gorazda 1995, s. 9.

⁸ Letz, R.: Pôsobenie Dr. Karola Kmeťku pred rokom 1918, c. d., s. 9.

⁹ Beňuška, P.: Zo života Nitrianskej diecézy za posledných 25 rokov. In: Nová práca, roč. II., február 1946, č. 3-4, s. 44.

¹⁰ Svätý Stolec ho povolil pre Nitriansku a Spišskú diecézu indultom z 27.4.1921. Porov. Bošanský, M.: Zmeny v administratívne Biskupského úradu v Nitre po r. 1918. In: Duchovný pastier, roč. 100, č. 2-5 /2019, s. 204.

¹¹ Špaček, M.: Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje 1910–1948. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011, s. 115.

¹² Acta Academie Velehradensis 1947. Olomouc 1947, s. 98.

¹³ Jeho zásluhou bola misiológia uvedená ako učebný predmet na Vysokú školu bohosloveckú v Nitre v ak. roku 1941/1942. Postupne sa zaviedla aj v ďalších slovenských kňazských seminároch.

v ČSR, „aby v každej farnosti bol založený *apoštolát sv. Cyrilla a Methoda*.“ Príspevok ukončuje slovami: „To bude úlohou Vašou najbližšou, opravdive veľkolepou a ďalekosiahajúcou, ktorá má preniknúť celú bytnosť Vašu, jestli chcete byť opravdive tým, čím vás tak radi menujeme: živou nádejou našej budúcnosti.“¹⁴

Slovenskí biskupi vydali obsiahly pastiersky list v r. 1927 z príležitosti 1100. narodenia sv. Cyrila, v ktorom poukazujú na bohatú históriu spojenú s evanjelizáciou sv. Cyrila-Konštantína a sv. Metoda. Vyzývajú zverený Boží ľud k horlivému náboženskému životu a povzbudzujú slovami: „Vieme, že stojíte Slováci na hore Sion a máte meno Kristovo napísané na svojich čelách. Divadlom ste svetu i anjelom ľudom. Máte jednu dušu, jedno telo, jednu vieru a lásku v jedného Pána, Boha a Otca všetkých. A preto vysmieva vás moderný svet... Zastaňte si pred nepriateľmi pokojne a velebne ako Kristus pred Kajfášom a Pilátom, ako sv. Cyril a Method pred Nemcami a vydajme svedectvo pravde a láske slovenskej, katolíckej, ako sv. bratia pred pápežom Hadriánom II. v Ríme.“¹⁵

V auguste r. 1933 zažilo Slovensko v Nitre významnú pamätnú udalosť, keď si Slováci pripomínali 1100. výročie posviacky Pribinovho kostola. K. Kmeťko bol do príprav a osláv naplno zaangažovaný ako miestny biskup a člen cirkevného prípravného výboru. Pred hlavnými slávnosťami prebehli mnohé kultúrno-spoločenské podujatia a vyšlo viacero publikácií, ktoré verejnosti priblížili postavu kniežaťa Pribinu a vyzdvihli odvekú religiozitu Slovákov.¹⁶

Pri tejto príležitosti vyšli aj ďalšie celoslovenské hodnotné publikácie, ktoré obohatili kultúru cyrilometodskú tradíciu. Napr. slavista Ján Stanislav pripravil zborník *Riša Veľkomoravská*, a z tejto príležitosti vyšli aj staroslovenské životopisy, *Životy slovanských apoštolov sv. Cyrila a Metoda*.¹⁷

Slovenskí biskupi už 25. januára 1931 vydali pastiersky list, ktorým pozývajú k oslave „veľkého a radostného jubilea“. V prvej časti poukázali na národný „význam“ kostola, ktorý postavil Pribina na Nitrianskom hrade: „Poznal, že kresťanská viera zošľachtí jeho národ nie len vnútorne, lež zaistí mu aj ďalšiu budúcnosť. Bystrému a skúsenému zraku Pribinovmu neušlo, že Slováci môžu dostať v svetovom závození národov len pričlenením k západnej kresťanskej kultúre. V tom väzí dejinný význam Pribinovho kroku pre náš národ, že včas poznal potrebu kresťanstva pre celý národ.“ V druhej časti poukazujú na aktuálnosť odkazu. Aby jubileum zanechalo trvalé stopy, uvádzajú biskupi slová pápeža Pia XI., ktoré zdôraznil vo svojom apoštolskom liste z príležitosti tisícročného jubilea sv. Václava (1929), ktoré zaslal biskupom ČSR: „Nie na prázdno má odznieť toto jubileum a preto chováme nádej, že spoločnou snahou všetkých viera u vás zosilnie, kresťanský život znovu rozkvitne a tak sa náboženstvo úplne obnoví.“

Svoje slová uzatvárajú slovenskí biskupi takto: „*Nitra, milá Nitra*, táto naša slovenská mať, toto mesto Metodovo, čoskoro sa bude ozývať radostným hlasom jubilujúceho národa. Toto jubileum oživí v nás rozpomienky na niekdajšiu slávu, musí nás ale naplniť aj vďakou Bohu za milosť, ktorú Slováci obdržali pred 1100 rokmi. Preto naše jubileum musí byť predovšetkým

¹⁴ Kmeťko, K.: *Idea cyrillo-methodejská a naša mládež*. In: Orol Tatranský, roč. III., marec 1922, č. 3, s. 57-58.

¹⁵ *Slovenskí biskupi, ustanovení z Božieho Milosrdenstva a Apoštolskej stolice Milosti, posielajú svojmu duchovenstvu a milým veriacim pozdrav a požehnanie v mene Pánovom*. In: Acta curiae Episcopalis Nitriensis, Nr. 2465/1927, DAN – 1924-1929, kr. 3 A.

¹⁶ Napr. *Nitra. Dejiny a umenie nitrianskeho zámku. Na pamiatku kniežaťa Pribinu* (J. Eisner, R. Formánek, J. Hoffman, Š. Janšák, V. Mencl, V. Wagner) *Vedecký zborník o Veľkej Morave; Kostol kniežaťa Pribinu v Nitre* (J. Hodál), dvojčíslo Kultúry so štúdiami: *Význam Pribinovho chrámu* (K. Kmeťko), *Počiatky kresťanstva na Slovensku* (F. Hrušovský), *Ideový základ Pribinových slávností* (A. Škrábik) a ďalšie.

¹⁷ Vragaš, Š.: *Cyriło-metodské dedičstvo v náboženskom národnom a kultúrnom živote Slovákov*. Zürich – Toronto – Bratislava: LÚČ, 1991, s. 94.

sviatkom t. j. radostným prejavom našej vďaky a úcty Všemohúcemu. Z tejto príčiny nech na tomto jubileu berie účasť celý národ. Tak to vyžaduje význam tohto jubilea. Nech tá sláva, ktorá cez toľké storočia „ležala v tóni skrytá“, znovu sa rozžiarí nad Nitrou, nad Tatrami, nad Slovenskom, nad celou našou vlasťou a to obnovením kresťanského života a mravnosti všetkých verných synov cirkvi a národa.“¹⁸

V rámci priprav vďaka iniciatíve biskupa K. Kmeťka sa uskutočnila určitá forma duchovnej obnovy v Nitrianskej diecéze: v 24 farnostiach sa konali ľudové misie a v 7 trojdňová obnova (triduum). Z tejto príležitosti k sv. spovedi pristúpilo 53 037 a k sv. prijímaniu 117 480 veriacich; 100 kňazov absolvovalo duchovné cvičenia. Z príležitosti jubilejných osláv bola nákladne zre-novovaná hradná katedrála spolu s najstaršou románskou časťou, ktorá je ľudovo nazývaná „Príbinov kostol“.¹⁹ V katedrále a v okolí prebehol archeologický výskum a náročná úprava okolia.

Zásluhou K. Kmeťka sa získali v roku 1926 z Ríma relikvie sv. Cyrila-Konštantína na Slovensko.²⁰

Biskup Kmeťko aj na stránkach rozsiahleho diela (471 strán + 24 ilustrovaná príloha), v ktorom sa venoval misiológii, poukazoval tiež na históriu a súčasnosť činností misií na našom území v súvislosti so sv. Cyrilom a Metodom: „Slováci už pred 1100 rokmi, najmä prostredníctvom slovanských apoštolov sv. Cyrila a Metoda, dostali veľký dar kresťanskej viery. Túto vieru zachovali a vyznávali cez toľké storočia. Podľa napomenutia a nariadenia cirkevnej vrchnosti konali vždy aj svoju misijnú povinnosť a preukazovali ju svojimi modlitbami a obetami na misijné ciele.“²¹ Jeho zásluhou bola misiológia uvedená ako učebný predmet na Vysokú školu bohosloveckú v Nitre v ak. roku 1941/1942. Postupne sa zaviedla aj v ďalších slovenských kňazských seminároch.

Spoločnosť Božieho Slova v Československu vyslala deviatich misionárov ešte pred násilnými prejavmi nastupujúceho ateistického režimu – 29. júna 1948 v Nitre na Kalvárii arcibiskup K. Kmeťko im odovzdal misijné kríže. Tam nemohol utajiť v srdci vďačnú radosť nad tým, že aj Slovensko sa konečne v primeranom počte zapája do misijného poslania Cirkvi. Vo svojom príhovore zdôraznil symboliku cyrilometodskej Nitry: „Ako do Nitry prišli naši vierozvestovia sv. Cyril a sv. Metod, tak zase z Nitry, ohniska kresťanstva na Slovensku, odchádzajú misionári do všetkých strán sveta.“²²

V cyrilometodskej línii pokračoval aj jeho svätiaci biskup a od roku 1948 nástupca Dr. E. Nécsey (1892–1968). Už ako kaplán v Trenčianskej Tepľej sa prihovril svojím veriacim (6. júla 1919 v Tepľej): „My Slováci mnoho poďakujeme našim sv. apoštolom, veď u nás strávili najviac času. Naša Nitra nie raz prijala sv. vierozvestov medzi svoje múry a naša zem (z nich) potom bola polievaná. Im poďakujeme (za) vieru katolícku, najväčší poklad vo svete. Naša povinnosť je, aby sme si túto sv. vieru vždy verne podržali. Práca svätých našich bola ťažká a úmorná. Museli bojovať s tmavým pohanstvom a neverou. A my, keď chceme si zachrániť drahé dedičstvo cyrilometodejské, musíme tiež na stráži byť. Hrozí nám záplava novovekého pohanstva. Svetová vojna veľmi spustošila aj náboženský život. Tábor protivníkov Kristových sa rozmnožil. Ako keby peklo všetky svoje sily upnulo proti kresťanstvu. Protikresťanská je tlač; protikresťanský

¹⁸ *Pastiersky list slovenských biskupov o Prívinových slávnostiach*. In: DNA, Literae circularis 1931–1932, kr. 4 A.

¹⁹ Beňuška, P.: Zo života Nitrianskej diecézy za posledných 25 rokov, c. d., s. 45.

²⁰ Ivanič, P.: Relics of st. Constantine-Cyril in Slovakia. In: Konštantínove listy, Vol. 15, 2/2022, s. 110–113.

²¹ Kmeťko, K.: Svetové misie. (Katolícka misiológia). Sväzok I. Nitra: Misijný dom Matky Božej, 1941, s. 121. Je autorom aj II. zväzku misiológie: Kmeťko, K.: Svetové misie. (Katolícka misiológia). Sväzok II. Nitra: Misijný dom Matky Božej, 1942 (444 s. + register XXXI. + ilustračná príloha).

²² Dušička, P. a kol. (eds.): Krácame s Božím Slovom. 100 rokov SVD na Slovensku a v Česku 1923–2023. Nitra: Spoločnosť Božieho Slova, 2022, s. 75.

je všade verejný duch (vytráca sa náboženstvo zo škôl i z verejného života). Z vojny sa nám navrátili na duchu otrávení mnohí naši synovia. V pochybovaní o pravdách náboženstva Kristovho a v ľahostajnosti proti nemu otrávené sú celé zástupy našich len nedávno predtým ešte bohabojných. Neverecké, nemravné reči, protináboženské a proticirkevné noviny a spisy usilujú sa vytrhať kresťanské zmýšľanie a názory zo srdc kresťanských. Tak ďaleko ide boj proti viere, že verejne sa hlási heslo „Pryč od Rímu“, preč od skaly Petrovej. Tmavý to obraz, ktorý nám stavia pred oči dnešná doba. Radosť na národnej slobode značne je zmenšená skrze smutné mravné położenie národa. Ale máme sa zľaknúť? Máme zbabelo utekať, ako tí, ktorých viera a nádej je ako na piesku postavená budova? Skoro by sme sa dali naplašit', keby nám tu nesvietila jasná postava Krista, posmeľujúca svojich učeníkov: „Nebojte sa, ja som premohol svet“ (Jn 16, 33). Kristus je Ten, ktorý v záplave novovekého pohanstva dodáva nám viery a nádeje. Preto nechabujme, netraťme vôľu k práci. V ohromnej mase novovekého pohanstva buďme my tým horlivejší a oddanejší kresťania! Sv. Cyril a Metod jasne nám ukázali cestu, ktorá nás jedine môže k šťastiu a blahu priviesť. Skrze nich stali sme sa kresťania a zapamätajme si dobre, len dokiaľ budeme môcť byť šťastliví a pravý pokoj užívať, zakiaľ zostaneme kresťania a zakiaľ sa učenie cyrilometodské neuplatní v celom verejnom živote pravý pokoj a spokojný život tu vôbec nebude.“²³

E. Nécsey pri menovaní za pomocného biskupa K. Kmeťka dostáva titulárne biskupstvo vo Velicii.²⁴ Ide o biskupstvo, kde bol biskupom sv. Kliment, jeden zo žiakov sv. Cyrila a Metoda. Tu ho v roku 893 ustanovil bulharský cár Boris.²⁵

Ako apoštolský administrátor 30. mája 1950 E. Nécsey posvätil zvony uliate pre katedrálu, keďže pri vojnových udalostiach (1945) bola zničená veža i katedrálne zvony. Nové zvony nesú mená: Panna Mária, Sv. Cyril a Metod, sv. Svorad a Beňadik.²⁶

5. júla 1947 konsekroval biskup E. Nécsey kostol v Mlynárčiach zasvätený sv. Cyrilovi a Metodovi, ktorý bol zásluhou nitrianskeho farára Mons. Michala Bolečka postavený v r. 1944–1946. Pri tejto príležitosti sa slúžila byzantská liturgia v staroslovenčine a potom svätá omša v latinskom jazyku.²⁷

Na sviatok sv. Cyrila a Metoda roku 1949 zavítal do farnosti Veľká Lehota (od r. 1960 Lehota pod Vtáčnikom), aby za hojnej účasti duchovenstva a veriacich konsekroval kostol a hlavný oltár zasvätený svätým bratom zo Solúna, Cyrilovi a Metodovi.²⁸

9. októbra toho istého roku pri podobnej príležitosti viedli jeho kroky do rázovitej slovenskej obce Terchovej, kde konsekroval nový kostol k úcte sv. Cyrila a Metoda a požehnal novú farskú budovu.²⁹

E. Nécsey sa zúčastnil všetkých zasadnutí Druhého vatikánskeho koncilu. Pred začiatkom druhej sesie na Slávnosť Sedembolestnej Panny Márie 15. septembra 1963 sa zúčastnil na radosnej udalosti požehnania Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda, ktorý zohral v živote slovenských katolíkov doma i v zahraničí nezastupiteľnú úlohu v oblasti šírenia viery, výchovy kňazov, v publikačnej činnosti, v starostlivosti o pútnikov...³⁰

²³ DNA, fond : Curia episcopalis –E. Nécsey.

²⁴ Judák, V.: Nécsey, Eduard. In Pašteka, J. (ed.): Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska. Bratislava: LÚČ, 2000, s. 981.

²⁵ Habovštiaková, K. – Krošláková, E.: Z tvorby Solúnskych bratov a ich žiakov. Trnava: SSV, 1993.

²⁶ Holka, J.: Matka diecéznych chrámov. Nitra: Kňazský seminár sv. Gorazda, 1994, s. 38.

²⁷ Bagin, A.: Cyrilometodské kostoly a kaplnky na Slovensku. Trnava: SSV v CN, 1985, s. 79-80.

²⁸ Bagin, A.: Cyrilometodské kostoly a kaplnky na Slovensku. c. d., s. 66-67.

²⁹ Bagin, A.: Cyrilometodské kostoly a kaplnky na Slovensku. c. d., s. 103. Porov. Vysviacka nového kostola a fary v Terchovej. In: Vestník katolíckeho duchovenstva I, 1949, č. 7, s. 7.

³⁰ Vrabec, Š.: Historická úloha Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme. In: Katolícke Slovensko 2000. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2001, s. 573-576.

E. Nécsey s ďalšími účastníkmi československej delegácie bol prítomný na slávnosti, keď biskup slovenského pôvodu pôsobiaci v USA Andrej Grutka odovzdal v Sixtínskej kaplnke pápežovi Pavlovi VI. relikvie sv. Cyrila-Konštantína, ktorý ich 17. novembra 1963 uložil do Baziliky sv. Klimenta.³¹ Nasledujúcu nedeľu v prítomnosti kardinálov Eugenia Tisseranta, Amleta Cicognaniho a Agostina Beu biskup E. Nécsey koncelebroval svätú omšu vo východnom obrade v bazilike sv. Klimenta, kde boli uložené novonájdené relikvie. O štyri dni bol tiež účastný liturgickej slávnosti, keď počas druhej sesie celebroval biskup A. Grutka v koncilovej aule pre účastníkov koncilu glagolskú sv. omšu, čiže sv. omšu v staroslovenskom jazyku, ale v rímskom obrade, ktorú sprevádzala Cappella sistina slovenskými spevmi z Jednotného katolíckeho spevníka, ktoré do latinčiny preložil kňaz-básnik Gorazd Zvonický pre zbor Sixtínskej kaplnky.³²

Centristická pozícia, ktorá odmietala ľahké experimenty, ale aj zbytočné obavy a uzavretosť, charakterizovala Nécseyove postoje v liturgickej otázke, teda v prvej tematickej oblasti, ku ktorej na koncile zaujal stanovisko, už niekoľko dní po otvorení diskusie o schéme *De liturgia*, povzbudený azda aj kardinálom Lercarom, ktorý otvoril diskusiu a výslovne vyzval aj biskupov spoza železnej opony, aby v nej vystúpili. E. Nécsey odporúčal opatrné zavádzanie ľudového jazyka do liturgie svätej omše, s čítaním epístol a evanjelia v ľudovom jazyku pred spevom v latinčine na slávnostnej svätej omši a bez akéhokoľvek používania latinčiny na tichej omši.³³ Jeho príklon k jazyku ľudu sa inšpiroval slovenským liturgickým hnutím, ktoré sa od tridsiatych rokov 20. storočia postupne rozšírilo po celej krajine, predovšetkým však dlhou a živou slovenskou cyrilometodskou tradíciou, ktorá uchovávala pamiatku na staroslovenský liturgický jazyk i na učenú debatu oboch svätcov s benátskym duchovenstvom, v ktorej Konštantín-Cyril zastával názor, že heréza nespočíva v preklade posvätných textov, ale v tom, keď sa odmietaním užívania jazykov ľudu bráni pochopeniu Kristovho slova.³⁴

E. Nécsey, apoštolský administrátor historickej metodovskej nitrianskej diecézy, založenej v dávnom roku 880, sa cítil hlboko spätý s dedičstvom svätých solúnskych bratov a v ich spôsobe evanjelizácie videl nielen predobraz koncilovej liturgickej reformy, ale aj predobraz modernej misijnej metódy, sústreďenej na pojem inkulturácie a správne chápaného ekumenického úsilia. Považoval za prozreteľnosť, že koncilový dekrét *Sacrosanctum concilium* zaviedol ľudové jazyky do liturgie práve v jubilejnom cyrilometodskom roku (863–1963) a oslavy jubilea sa ukončili v predvečer otvorenia diskusie o schéme venovanej ekumenizmu.³⁵

E. Hrabovec poukazuje na skutočnosť, že pápež Pavol VI., citlivý a zmierlivý človek, sa usiloval zmierniť situáciu prenasledovanej Cirkvi, ako aj pre nepochopenie a zneužívanie svojho dobre mieneného diplomatického úsilia. Pápež sa cítil byť silne spätý s katolíckymi národmi za železnou oponou a neúspechy vatikánskej diplomacie sa usiloval kompenzovať aspoň konkrétnymi prejavmi blízkosti a solidarity. Jedným z nich malo byť aj povýšenie biskupa E. Nécseya na kardinála Svätej Rímskej Cirkvi. Dôvody, ktoré hovorili v prospech Nécseyovho menovania, boli početné a vážne: predovšetkým to boli osobnostné kvality rozvážneho, skromného, asketicky žijúceho, ale vzdelaného a kultivovaného biskupa, oddaného Cirkvi a pápežovi, s jasným myslením, ktoré preukázal aj počas Druhého vatikánskeho koncilu a zasadnutí pokoncilových

³¹ Vrabec, Š.: Druhý vatikánsky koncil. Krátky pohľad naň. In: Slovenské hlasy z Ríma, roč. XIV., apríl 1965, č.4, s. 5.

³² Vrabec, Š.: Druhý vatikánsky koncil. Krátky pohľad naň. In: Slovenské hlasy z Ríma, c. d., s. 5.

³³ Acta Synodalia Sacrosancti Concilii Oecumenici Vaticani II, vol. 1/1. Tipografia Poliglotta Vaticana, 1970, s. 311–313. Porov. Hrabovec, E. – Judák, V.: Eduard Nécsey, un protagonista conciliare sconosciuto da oltrecent'anni. In: Il concilio vaticano II e i suoi protagonisti alla luce degli archivi. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2017, p. 126.

³⁴ Homza, M.: Stredná Európa na začiatku stredoveku. Bratislava: Univerzita Komenského, 2014, s. 172–173; Ďurica, M. S.: La Slovacchia. Un breve profilo storico-culturale. Udine, 1994, s. 24.

³⁵ Dekrét o ekumenizme *Unitatis redintegratio* bol schválený 21. novembra 1964.

komisii, ktorý sa síce dokázal vyhnúť otvorenému konfliktu s komunistickým režimom, ale mu ani v ničom podstatnom neustupoval. Bol to biskup, ktorého milovali veriaci a ktorého si vážili spolubratia v biskupskej službe vrátane veľkých postáv Cirkvi v Európe (ako bol mníchovský kardinál Julius Döpfner, kardinál Josef Frings, poľský prímas kardinál Stefan Wyszyński či videnský arcibiskup kardinál Franz König).³⁶

Veľkými zástancami udelenia kardinálskeho purpuru pre nitrianskeho apoštolského administrátora boli slovenskí biskupi. Biskup Ambróz Lazík sa v tejto veci po prvýkrát obrátil na pápeža Pavla VI. počas svojho rímskeho pobytu v máji 1966. V liste dôvodil, že kardinálsky purpur pre biskupa E. Nécseya by nielen zvýšil autoritu biskupov voči Mierovému hnutiu katolíckeho duchovenstva, ale nitrianskeho apoštolského administrátora by povýšil na medzinárodne uznávanú autoritu, ktorú by musel do určitej miery rešpektovať aj komunistický režim, čo by bezpochyby rozšírilo priestor slobody pre Cirkev.³⁷ S oveľa emotívnejšie štylizovaným prípisom sa obrátil na pápeža aj biskup P. Hnilica vedno so skupinou slovenských kňazov v Ríme. Navrhovalo sa v ňom, aby hlava Cirkvi na menovanie využila blížiac sa 1100. výročie príchodu sv. Cyrila a Metoda do Ríma, a tak spolu s Nécseyom poctila aj jeho starobylú diecézu a celý slovenský národ, ktorý musí znášať ťažké utrpenie. V liste sa písalo: „Slovenský národ veľa trpel vo svojich dejinách a kardinál z jeho krvi v takom ťažkom čase bude bezpochyby veľkou útechou v jeho zápase za vieru. Menovanie by prebudilo radosť a vďačnosť aj v srdciach tých, ktorí možno stratili vieru v lepšiu budúcnosť; slovenský kardinál by zaiste znamenal posilnenie odhodlania vnútorne aj navonok vzdorovať agresívnemu ateizmu a upevnil by prítulnosť k Svätej stolici.“³⁸

Hoci kreovanie kardinálov je vo výlučnej kompetencii hlavy Cirkvi, Pavol VI. by teda bol býval mohol rozhodnúť v prospech E. Nécseya aj proti vôli Prahy, jemný, po jednote, dohode a harmónii túžiaci pápež nechcel riskovať ďalšiu roztržku a prehĺbenie beztak ťaživého konfliktu s Prahou, s ktorou boli vtedy prerušené aj rokovania. Istým faktorom bola napokon zrejme tiež skutočnosť, že Slovensko nebolo samostatným štátom, ale súčasťou Československa, ktoré vtedy už malo jedného kardinála – pražského arcibiskupa žijúceho v exile Josefa Berana – a ďalší kardinálsky klobúk pre biskupa z Československa by mohol byť považovaný za neprimeranú pozornosť pre relatívne malú miestnu Cirkev.

V roku 1968, keď si biskup Eduard Nécsey pripomínal dvadsaťpäťročné biskupské jubileum, ktoré pripadlo na 16. mája, medzi veľkým množstvom gratulácií a pozdravných listov najvzácnejšie boli slová pápeža Pavla VI., ktorý ho pri tejto príležitosti menoval za titulárneho arcibiskupa.³⁹

Najvyšší pastier Cirkvi, okrem iného, uvádza aj dôvod menovania: „Na Tvoju osobitnú chválu je okrem iného aj to, aby si sa usiloval plniť príkazy Apoštolskej stolice, v každom čase završoval započaté podujatia a nič Ti nebolo drahšie ako pestovať, učiť a hájiť katolícku vieru, aby bola čistá, plná a planúca láskou. Z toho je jasné, ako znamenite si sa zaslúžil o Cirkev a o svoj slávny národ.“⁴⁰

ThDr a JUDr. Ján Pásztor po smrti arcibiskupa E. Nécseya (1968) sa stal kapitálnym vikárom. 3. marca 1973 bol konsekrovaný za nitrianskeho biskupa.⁴¹ Počas vedenia diecézy sa usilo-

³⁶ Hrabovec, E. – Judák, V.: Eduard Nécsey, un protagonista conciliare sconosciuto da oltrecortina, c.d., s. 132.

³⁷ Archivio Storico della Segreteria di Stato, Sezione per i Rapporti con gli Stati (ASRS), Fondo Spogli, Serie Card. Agostino Casaroli, pos. 67, f. 22, Lazík Pavlovi VI., 12. 5. 1966.

³⁸ Hrabovec, E. – Judák, V.: Eduard Nécsey, un protagonista conciliare sconosciuto da oltrecortina, c. d., s. 135.

³⁹ Dekrét je datovaný zo dňa 5. mája 1968. Doslovný preklad priniesli Katolícke noviny, 1968, 83, č. 22, s. 1.

⁴⁰ *Venerabili fratri Eduardo Nécsey...* DNA, fond Curia episcopalis. In: Obežník Biskupského úradu v Nitre, č. 615/1968, 22. 5. 1968.

⁴¹ Judák, V.: Pásztor, Ján. In Pašteka, J. (ed.): Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska. Bratislava: Lúč, 2000, s. 1052-1053.

val, okrem úcty diecéznych svätcov sv. Svorada-Andreja a Beňadika, šíriť cyrilometodskú úctu. V hodnosti kapitulného vikára napísal pastiersky list na začiatok *Roka viery k úcte svätého Cyrila pri príležitosti 1100. výročia od jeho smrti (14. februára 1969 – 14. februára 1970)*.⁴² Podobne to bolo pri zakončení *Roka viery* k úcte svätého Cyrila (14. februára 1969 – 14. februára 1970).⁴³

V publikovanom príspevku na túto tému uvádza: Od 14. februára 1969 do 14. februára tohto roku [1970] bol u nás vyhlásený Rok viery na uctenie tisíc stého výročia smrti veľkého apoštola Slovanov, veľkého učiteľa Slovákov – svätého Cyrila [(†869)].

Pri tejto príležitosti boli vedecké sympóziá, náboženské slávnosti, pri ktorých sa zhodnocoval mimoriadne veľký význam svätého Cyrila aj pre náš národ, a to či už z hľadiska náboženského, kultúrneho i politického. V mnohých našich farnostiach uctili si aj relikvie svätca. Boli to nezabudnuteľné chvíle, ktoré dokazovali, že náš ľud vo svojom srdci zachováva si lásku a vďačnosť k obom solúnskym bratom, že je hrdý na cyrilometodskú tradíciu, lebo ona patrí medzi najsvetlejšie pamiatky náboženskej, národnej a kultúrnej existencie.

Rok vhlbenia sa do života a diela svätého Cyrila ukázal však, čo všetko ešte dlhujeme pamiatke svätých bratov. Veľa tu ostáva ešte objasniť, preskúmať, očistiť a postaviť ich význam do plného svetla pravdy pre nás súčasníkov. Dosiaľ nedostalo sa im ešte takého ocenenia, akého by si zasluhovali. Máme veľa čo dohádzať!⁴⁴

Dňa 16. novembra 1969 položil a požehnal základný kameň nového filiálneho kostola v Novej Bošáci (farnosť Bošáca). Stavba kostola trvala dva roky. Už dňa 14. novembra 1971 požehnal nový kostol v Novej Bošáci k úcte svätého Cyrila a Metoda, ktorý v hodnote 1 000 000 Kč naprojektoval Ing. arch. František Florens z Bratislavy. Do oltára boli vložené pozostatky svätého Klementa, mučeníka, svätého Severína, vyznávača, a svätého Andreja a Benedikta, vyznávačov a pustovníkov.⁴⁵

Tisícste výročie smrti sv. Konštantína-Cyrila bolo uvedené Pastierskym listom Zboru ordinárov Slovenska, ktorý sa čítal vo všetkých katolíckych kostoloch na Slovensku: „Tento raz je náš Nový rok [1969] dejinným. Začína sa nový život v našej vlasti, ktorá sa stala federatívnou socialistickou republikou ... My, veriaci, vstupujeme do tohto nového roku i do novoutvoreného federatívneho zväzku s menom Ježiša na perách i v srdci s tou pevnou nádejou, že pri našej svedomitej spolupráci bude sa náš život utvárať dobre a požehnane. ... No, budúci rok 1969 je pre nás osobitným jubilejným rokom. Pripomenieme si v ňom 1100. výročie smrti svätého Cyrila a tým si spomenieme na veľké dejinné dielo svätého Cyrila a Metoda, ktoré sa rozvinulo na území našej vlasti. ... Budeme sa usilovať usporiadať domáce slávnosti, aby sme v sebe upevňovali cyrilometodského ducha. ... Budeme si pripomínať aj pamiatku ustanovenia svätého Metoda za arcibiskupa vtedajšieho veľkého územia Veľkej Moravy i Pannonie. Naše spomienky i o to budú radostnejšie, o čo skôr sa dožijeme zriadenia Slovenskej cirkevnej provincie. Bol by to drahocenný prínos aj do nášho nového štátoprávneho usporiadania. Dúfame!“⁴⁶

Biskup J. Pásztor z príležitosti zvolenia za najvyššieho pastiera Cirkvi slovanského pápeža poslal Jánovi Pavlovi II. blahoprajný telegram, ktorý sa nesie v cyrilometodskom duchu: „Dvojnasobnou radosťou nás naplnila zvesť o výsledku posvätného konkláve. Svoje úprimné blahoželanie spájame s vreľými modlitbami, aby Najvyšší Pastier na príhovor Nepoškvrnenej Matky hojnou pomocou zhora napomáhal Vašu Svätosť v riadení svätej Cirkvi a v opatrovaní dedičstva

⁴² DNA, fond: Curia episcopalis – J. Pásztor, Obežník č. 3, 7.2.1969/195.

⁴³ DNA, fond: Curia episcopalis – J. Pásztor, Obežník č. 1, 26.1.1970/130.

⁴⁴ Pásztor, J.: Oslavujme hviezdy jasné. In: Katolícke noviny, 85, 1970/5, s. 1, 3.

⁴⁵ *Protocolium functionum sacrarum episcopaliū*, zv. I (1788–1974), s. 284.

⁴⁶ Pastiersky list Zboru ordinárov Slovenska (ZOS), ktorý sa čítal 29. 12. 1968.

našich apoštolov, svätého Cyrila a Metoda. Apoštolské požehnanie sebe, duchovenstvu a veriacim diecézy so synovskou oddanosťou vyprosuje Dr. Ján Pásztor, nitriansky biskup.⁴⁷

V príspevku *Vždy žiarivé vzory* po krátkej prezentácii dejín kresťanstva na území dnešného Slovenska uvádza historické skutočnosti súvisiace s cyrilometodskou misiou: „Cisár Michal III. poslal do Veľkej Moravy misiu, vedenú bratmi Konštantínom a Metodom. Konštantín po vstupe do kláštora prijal meno Cyril. Na túto úlohu ich cisár vybral pre znalosť slovanskej reči. Zostavili slovanské písmo a do slovanskej reči preložili najpotrebnejšie liturgické knihy. Roku 863 misia vedená svätým Cyrilom a Metodom prichádza na Veľkú Moravu. Na územie dnešného Slovenska vstúpili niekde pri Komárne. Tak isto sa predpokladá, že postupovali smerom na Nitru, kde už vtedy sídlil Svätopluk ako údelné nitrianske knieža. Kde bolo sídlo Veľkej Moravy, dosiaľ nie je presne určené, preto nevieme, kde bolo sídlo svätých vierozvestov a ich spoločníkov. Ale máme zachytené ich účinkovanie v legendách – životopisoch svätého Cyrila a Metoda, ktoré podrobne opisujú ich námahy, trápenia, zápasy i úspechy na Veľkej Morave. Začali veľkolepo. Založili školy, v ktorých pripravovali svojich učeníkov. Bohoslužbu konali a v školách vyučovali národnou rečou. Toto sa stalo základom našej národnej slovenskej kultúry. Zavedením reči ľudu do bohoslužby predbehli o tisícsto rokov Druhý vatikánsky koncil.“

Príspevok končí povzbudením: „Svätý Cyril a Metod ostávajú pre nás vždy vzorom vzájomnej lásky, bratského porozumenia a znášanlivostí. Ostávajú našimi učiteľmi, otcami, ktorých slovo je pre nás vždy vzácne.“⁴⁸

Pápež Ján Pavol II. apoštolským listom zo dňa 31. decembra 1980 vyhlásil svätého Cyrila a Metoda za spolupatrónov Európy a tak ich pripojil ku svätému Benediktovi, ktorý bol už predtým vyhlásený za patróna Európy. Biskup Ján Pásztor túto významnú udalosť pripomenul knázom: „Sme hlboko vďační Svätému Otcovi za túto pozornosť a prosíme dobrotivého Pána Boha, aby práve na príhovor svätého Cyrila a Metoda udelil Svätému Otcovi hojnosť milostí, dobrého zdravia a mnoho rokov požehnanej práce v jeho zodpovednej službe.“⁴⁹

Rok 1980 sa niesol na cirkevnom poli v znamení významných jubileí. Nitrianska diecéza si v ňom pripomenula 1100. výročie svojho zrodu. Pápež Ján Pavol II. 24. mája 1980 adresoval z tejto príležitosti nitrianskemu biskupovi J. Pásztorovi pozdravný list, kde o. i. uvádza: „Začiatok tohto spoločenstva spadá do jedného z najslávnejších období dejín Slovenska, keď u vás žili a pôsobili svätý Cyril a Metod. Vskutku, môj predchodca Ján VIII. píše kniežaťu Svätoplukovi: ‚Kňaza, menom Viching, ktorého si k nám poslal, vysvätili sme ako zvoleného biskupa nitrianskej cirkvi a prikázali sme mu, aby svojho arcibiskupa Metoda vo všetkom poslúchal, ako to učia sväté kánony‘ (Codex diplomaticus et epistularis Slovaciæ I, s. 24). S prvým nitrianskym biskupom a so začiatkami diecézy je tu teda zmienka i o veľkom Metodovi, ktorého meno ihneď pripomína aj duchovné dedičstvo, čo zanechal. Vernosť tomuto dedičstvu nech vám je vždy dôvodom na oprávnenú hrdosť a záväzkom pre život!“⁵⁰

Pri tejto vzácnej príležitosti nitriansky biskup vydal pastiersky list, kde načrtnol bohaté dejiny jubilujúceho biskupstva a neobišiel ani slávne cyrilometodské obdobie: „Pre nitriansku časť Veľ-

⁴⁷ *Geminato repleti gaudio de exitu sacri conclavis, filiali cum observantia optima offerimus Sanctitati Vestrae vota fervidasque preces, ut Summus Pastor, deprecante sua Immaculata Matre, in gubernanda Ecclesia et in fovendo patrimonio sancti Cyrilli et Methodii, ubertate sui caelestis auxilii eandem adjuvare dignetur. Apostolicam benedictionem sibi, clero populoque diocesano devotissime exoptat Dr. Ioannes Pásztor, episcopus Nitriensis.* Porov. DNA, fond Curia episcopalis – Ján Pásztor, 21.11.1978/941.

⁴⁸ Pásztor, J.: *Vždy žiarivé vzory*. In: Katolícke noviny, 1978, 93, č. 27, s. 1.

⁴⁹ DNA, fond Curia episcopalis – J. Pásztor, Obežník 10.3.1981/181.

⁵⁰ Slovenský preklad listu bol publikovaný: *1100. výročie založenia Nitrianskeho biskupství*. Città del Vaticano: Typis Polyglottis Vaticanis, 1980, s. 5-6.

kej Moravy mala cyrilometodská misia podstatný a rozhodujúci význam. Jeho ovocie cítíme až podnes. Naši slovanskí predkovia zásluhou sv. Cyrila a Metoda dostali kresťanstvo už očistené od mocenských franských záujmov. Bolo to kresťanstvo bližšie zmýšľaniu i srdcu moravských Slovenov [...] Tomuto faktu treba pripísať aj dejinné uvedenie si národnej svojbytnosti. Keďže toto bolo výsledkom misijnej práce sv. Cyrila a Metoda a nimi prineseného nového kresťanského ducha, treba povedať, že ak Nitra v tomto duchovnom kvase dozrela natoľko, aby sa stala sídlom biskupa, je to zásluha sv. Cyrila a Metoda. Ba môžeme povedať, že sv. Cyril a Metod sa stali akoby duchovnými otcami nitrianskeho biskupstva.⁵¹

Slovanské národy v roku 1980 ďakovali svojim vierozvestom a učiteľom sv. Cyrilovi a Metodovi za rozšírenie slovanskej liturgie na Veľkej Morave i v ďalších slovanských krajinách. S vďačnosťou si tiež pripomenuli 100. výročie encykliky pápeža Leva XIII. „Grande munus“ (Vznešená úloha), v ktorej nariadil uctievať slovanských apoštolov po celom katolíckom svete. Najvyšší pastier Cirkvi takto prejavil veľkú poctu nielen slovanským apoštolom, ale aj všetkým slovanským národom, ktorých značná časť žila v druhej polovici 19. storočia v podmienkach neradostného sociálneho útlaku. ZOS vydal z tejto príležitosti pastiersky list, ktorý sa čítal na Slovensku 28. septembra 1980.⁵²

Apoštolský list pápeža Jána Pavla II. *Egregiae virtutis*,⁵³ (30. decembra 1980) vyhlásil solúnskych svätcov za spolupatrónov Európy. J. Pásztor pri tejto príležitosti v diecéznom obežníku venoval časti s titulom *Svätý Cyril a svätý Metod, spolupatróni Európy*.⁵⁴

Slovenská reč v liturgii od čias svätého Cyrila a Metoda je ďalší príspevok, ktorým sa venuje tejto tematike v súvislosti s obnovenou liturgiou. O. i. uvádza: „Príchodom svätého Cyrila a Metoda sa veľa zmenilo. Jedným z najvýznamnejších činov ich misie bolo vynájdenie glagolského písma a zavedenie slovanskej reči do liturgie. Tak boli napísané prvé stránky v slovanskej reči a vznikli prvé školy na území našej vlasti. V tom sa javí určitá genialita svätého Cyrila a Metoda, že aj keď zaviedli slovanskú reč do liturgie z misijného hľadiska, položili tým aj základ našej kultúry. Problémom však bolo, pre ktorý obrad sa rozhodnúť, či pre byzantský alebo rímsky. Na Východe, odkiaľ prišli, liturgia sa konala v byzantskom obrade, na Západe zas v rímskom, latinskom.

Vo Veľkej Morave kresťanstvo už bolo dosť rozšírené a liturgia sa konala samozrejme v latinskej reči. Aby nevznikli zmätky, svätý Cyril a Metod sa rozhodli pre rímsky obrad. Veď im išlo predovšetkým o rozšírenie kresťanstva. Liturgické knihy upravili preto podľa rímskeho obradu. Rozlišujeme preklady liturgických kníh a pôvodné liturgické texty, ktoré napísali svätý Cyril a Metod.“

V ďalšej časti, keď predstavil historický prierez vývoja liturgie v Cirkvi, znova pripomína: „Nikdy nesmieme zabudnúť, že základy liturgie v ľudovej reči položili svätý Cyril a Metod. Čo sa u nás vytvorilo v minulosti, bolo úzko späté s cyrilometodskou tradíciou, preto u nás aj liturgia v reči ľudu našla vrelé sympatie. V duchu uznesení Druhého vatikánskeho koncilu sa aj u nás roku 1965 zriadila Slovenská liturgická komisia a diecéza má tiež svoju liturgickú komisiu.“⁵⁵

V diecéznom obežníku (1984) venoval biskup J. Pásztor pozornosť miestam v diecéze, ktoré súvisia s cyrilometodskou úctou. Uvádza milénium príchodu solúnskej misie (1863), keď sa postavili dva kostoly na území Nitrianskej diecézy: Farský kostol v Dohňanoch, postavený

⁵¹ 1100. výročie založenia Nitrianskeho biskupství, c. d., s. 15-16.

⁵² Gerši, R.: Biskup Ján Pásztor. Prínos ku pokoncilovej obnove liturgie a Kódexu kánonického práva. Dizertačná práca. Bratislava: Univerzita Komenského, Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta, 2005, textová príloha 9, s. 322-323.

⁵³ Apoštolský list bol vydaný 31. decembra 1980; porov. *Acta Apostolicae Sedis* 73 (1981), s. 258-262.

⁵⁴ DNA, fond Curia episcopalis – J. Pásztor, Obežník č. 2, 10.3.1981/181.

⁵⁵ Pásztor, J.: Slovenská reč v liturgii od čias svätého Cyrila a Metoda. In: Pútnik svätovojecký 1981. Trnava: SSV, 1980, s. 57-60.

v rokoch 1862–1865, ktorý projektoval Michal Urbánek zo Vsetína. Titulný oltárny obraz svätého Cyrila a Metoda je dielom slovenského maliara Jozefa Božetecha Klemensa. Druhý za mimoriadneho úsilia Štefana Závodníka sa postavil v Mojťine v rokoch 1867–1874. Kostol projektoval tiež Michal Urbánek a titulný obraz na hlavnom oltári je tak isto od Jozefa Božetecha Klemensa. Ďalšie chrámy a kaplnky (v počte 17), ako uvádza, sú už z 20. storočia. V zozname tiež uvádza sochy, vitráže, obrazy a iné zobrazenia týchto svätcov: „Tieto pamätníky svedčia o živom kulte svätého Cyrila a Metoda v našej diecéze“, uvádza na záver.⁵⁶

Z príležitosti tisícročia výročia smrti sv. Metoda pozval biskup J. Pásztor prostredníctvom obežníka kňazov na diecéznu oslavu v katedrálnom chráme 26. júna 1985 s programom: 10.00 hod. sv. omša, po nej prednáška.⁵⁷

Mons. Ján Pásztor sa zúčastnil na československej kňazskej púti na Velehrad z príležitosti tohto jubilea 6. apríla 1985 a tiež celoštátnej púte za účasti pápežského legáta štátneho sekretára kardinála Agostina Casaroliho 7. júla 1985. Zúčastnení tu s vďakou prejavili oddanosť Rímu a Petrovmu stolcu a vďaku za dar encykliky pápeža *Slavorum apostoli*. Púť bola jednoznačne manifestáciou viery. Nikto nepredpokladal, aký silný politický rozmer nakoniec púť dostane. Stranícke a bezpečnostné štruktúry sa pokúšali počet veriacich eliminovať. Boli odklonené pravidelné autobusové linky, v okolí sa konali početné výstavy a zábavné akcie. Viac než stotisícový zástup pútnikov na Velehrade prišiel skutočne na náboženskú púť, nie na mierovú slávnosť, ako sa snažila celou akciu prezentovať komunistická moc a propaganda. Záverečná správa o velehradskej púti, vypracovaná predstaviteľmi Sekretariátu pre veci cirkevné pri ministerstve kultúry, sa snažila ich vystúpenie dehonestovať tým, že sa jednalo „o skupiny vŕčících fanatiků, nebo se za ně vydávajících, kteří přišli vedomě rušit průběh nedělních oslav.“⁵⁸

Aj pri kňazskej vysviacke (16. 6. 1985) sa biskup J. Pásztor odvolával na cyrilometodské hodnoty, keď sa obrátil na ordinandov slovami: „Milí bratia! Stávate sa Kristovými kňazmi v Jubilejnom roku svätého Metoda, ktorý pred tisícsto rokmi slovom, životom i utrpením vydával pevné svedectvo svojej viery v Krista; a náš národ jemu môže ďakovať, že zasial do ich srdce dobré semeno viery, ktoré si vedeli zachovať po stáročia.“⁵⁹

Z obdobia jubilejného cyrilometodského roka pochádza aj biskupský pastorál ukončený hlavicom zobrazujúcou solúnskych bratov. Na dolnej časti sú zaznačené všetky farnosti (150) vtedajšej Nitrianskej diecézy.⁶⁰

J. Pásztor ešte v službe kapitulárneho vikára sa stal predsedom Slovenskej liturgickej komisie (1972–1987), ktorá v spolupráci so Spolkom svätého Vojtecha v Trnave vydala tlačou viaceré liturgické knihy v ľudovej reči. Biskup J. Pásztor sa zaslúžil o uvedenie obnovennej liturgie v duchu Druhého vatikánskeho koncilu na Slovensku.⁶¹ Svedčí o tom aj uznanie Mons. Jozefa Feranca, predsedu ZOS, pri ukončení tejto služby: „Zbor ordinárov Slovenska, statoční kňazi, Boží ľud, vo vedomí Vašej cirkevnej, liturgickej vernej služby, hlbokej úcty k obnovennej našej i celocirkevnej liturgii, prežívame stratu ťažko nahraditeľnú. To je pravdivé, že z Vašej iniciatívy, sústavnej, obetavej práce so spolupracovníkmi, so spolubratmi Mons. Vincentom Malým a jeho mladými

⁵⁶ Cyrilometodské pamätníky v Nitrianskej diecéze. Obežník č. 4, 15.12.1984/1126 – DNA, fond Curia episcopalis – J. Pásztor. Publikované tiež: Cyrilometodské pamätníky v Nitrianskej diecéze. In: Slovenský kňaz, 1985, 22, s. 360–363.

⁵⁷ DNA, fond Curia episcopalis – J. Pásztor: Diecézna jubilejná oslava Roku sv. Metoda. Obežník č. 2, 25.3.1985/189.

⁵⁸ Šebek, J.: Velehrad – prostor víry a svobody. In Vasil', C. – Šebek, J.: Prečo práve Cyril a Metod. Bratislava: Don Bosco, 2012, s. 62–63.

⁵⁹ DNA, fond Curia episcopalis – J. Pásztor, c.d.

⁶⁰ Pastorál je dielo rajeckého rezbára J. Pekaru. Biskupovi J. Pásztorovi ho daroval Peter Danihel, honorárny dekan, správca farnosti Konská.

⁶¹ Pásztor, J.: Pokoncilová obnova liturgie. In: Duchovný pastier 64 (1983) s. 103–107.

spolupracovníkmi, dosiahli sme maximum v liturgii pokoncilovej v duchu našich vierozvestov, priekopníkov svätého Cyrila a Metoda v slovanskej liturgii. Táto realita prebudila v nás všetkých v ZOS i u všetkých dobromyseľných obdiv, úctu a úprimnú vďačnosť.... Nech Vám Pán odplatí za obetavú službu i za materiálne, finančné obete. Z duše prajem zdravia, spokojnosti a radosti z úspechov na menovanom i cirkevnom poli.⁶²

Veľmi výrazne sa, hoci novým spôsobom, prejavila úcta k týmto svätcom po stáročiach nepriazne, po roku 1990, keď dochádza k zmene politicko-spoločenského systému nielen na Slovensku, ale v dovtedajšej Európe. Bolo to predovšetkým vďaka pápežovi slovanského pôvodu Jánovi Pavlovi II., keď sa rozhodol publikovať encykliku *Slavorum apostoli*.⁶³ Medzi jeho štránstami encyklikami má čestné miesto ako štvrtá v poradí.⁶⁴

Počiatky celoslovenského slávenia pamiatky slovanských apoštolov v Nitre možno pozorovať v roku 1991. Dňa 5. júla 1991, v deň štátneho sviatku sv. Cyrila a Metoda (pražským federálnym zhromaždením bol schválený na jar 1990),⁶⁵ sa slávila na nitrianskej Kalvárii svätá omša, ktorú pre tisíce pútnikov celebroidal nitriansky biskup – kardinál Ján Ch. Korec. Práve v tom čase nitrianskemu biskupovi udelil pápež významné privilegium, a to titul prvého slovenského kardinála sídliaceho na Slovensku.⁶⁶

Celoslovenské oslavy 1130. výročia príchodu byzantskej misie na Veľkú Moravu pripravené mestským úradom v spolupráci s Národným osvetovým centrom, biskupským úradom, Cyrilometodskou spoločnosťou a ďalšími inštitúciami mali nadnárodný rozmer. Oslavy sa začali tradične slávnostnou akadémiou 4. júla 1993, no na rozdiel od predchádzajúcich rokov vo veľkej divadelnej sále. Druhý deň sa začal slávnostnou sv. omšou na Kalvárii za účasti tisícov pútnikov. Popoludní prešiel mestom sprievod krajských súborov. Pri divadle stálo improvizované javisko, na ktorom v kultúrnom programe vystúpili rôzne umelecké telesá (aj z USA). Na záver trojdňových osláv sa 6. júla uskutočnil odborný seminár v Nitrianskej štátnej galérii na tému *Dedičstvo sv. Cyrila a Metoda v slovenskej a bulharskej kultúre*.

V tom istom roku si Nitra pripomínala ďalšie výročie. Pribinove slávnosti z roku 1933 si v auguste 1993 pripomenuli účastníci slávnostného zhromaždenia pestrým galaprogramom, spojeným s pripomienkou výročia prijatia ústavy, a to v sále Divadla Andreja Bagara. Do Nitry zavítal prezident, predseda Národnej rady SR a predseda vlády. Prítomní boli aj kardinál Ján Chryzostom Korec a predseda Matice slovenskej Jozef Markuš. V Ponitrianskom múzeu bola otvorená výstava s dobovými materiálmi, článkami z tlače, prejavmi a fotografiami zaznamenávajúcimi rušné oslavy 1100. výročia posvätenia Pribinovho kostola. Po dlhotrvajúcej komunistickej propagande, ktorá slávnosti z roku 1933 prezentovala ako akciu smerujúcu k rozbitiu republiky, išlo – v snahe o opätovné formovanie zdeformovaného historického povedomia širokej verejnosti – o svieži postoj k známym udalostiam.⁶⁷

Zákon Národnej rady Slovenskej republiky z 20. októbra 1993 určil o. i. aj 5. júl – sviatok svätého Cyrila a svätého Metoda – za štátny sviatok.⁶⁸

⁶² DNA, fond: Curia episcopalis – J. Pásztor. 7.8.1987/735.

⁶³ Bola vydaná na Slávnosť Najsvätejšej Trojice – 2. júna 1985.

⁶⁴ V slovenskom jazyku bola encyklika publikovaná: Ján Pavol II.: Apoštoli Slovanov. Rím: Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1988, 48 s. Tiež v slovenčine vyšla vo vydavateľstve Dobrá kniha (preložil Š. Senčík), Cambridge, Ontario 1985; tiež ako príloha Duchovného pastiera roč. LXVI 1985 pod redakciou prof. A. Bagina. Encyklika vyšla tiež v súbornom diele spracovanom pre vnútornú potrebu študentov teológie Encykliky Jána Pavla II. Bratislava: Kňazský seminár svätého Cyrila a Metoda, 2000, s. 134-154. Prvýkrát na Slovensku bola encyklika samostatne publikovaná v Spolku sv. Vojtecha v r. 2005.

⁶⁵ Zákon z 9. mája 1990 č. 167 v § 1. vyhlasuje 5. júl ako deň slovanských vierozvestov za štátny sviatok.

⁶⁶ Nitrianska kalvária bola až do roku 2006 miestom konania cyrilometodských osláv. Odtiaľ sa preniesli slávnosti na hradné návršie a od r. 2010 sa konajú v spolupráci s mestom Nitra a NSK na Svätoplukovom námestí.

⁶⁷ Hetényi, M. – Ivanič, P.: Cyrilo-Metodské dedičstvo a Nitra. Nitra: UKF, 2012, s. 90-92.

⁶⁸ Zbierka zákonov č. 241/1993, s. 1057.

V novembri 1993 zorganizovali Združenie slovanskej vzájomnosti a Katedra ruského jazyka a literatúry Vysokej školy pedagogickej v Nitre seminár na tému: *Slovensko včera, dnes, zajtra*. Jeho účastníci vyvinuli pozoruhodnú iniciatívu, keď sa v záverečných dokumentoch okrem iného obrátili na vládu, aby pomohla zriadiť v hlavnom meste Slovenský dom a Ústav slavistiky ako centrum vedeckého bádania. Pri príležitosti 30. výročia vzniku Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme sa o niekoľko dní zišli v meste účastníci ďalšej – trojdňovej – konferencie, aby zhodnotili prínos tejto inštitúcie pri formovaní kresťanského a národného povedomia Slovákov.⁶⁹

V roku 1994 sa slávnostná akadémia vrátila do priestorov Vysokej školy pedagogickej v Nitre. Sv. omša sa konala na Kalvárii 7. júla. Vrcholnou kultúrnou udalosťou bolo predstavenie slovenskej národnej opery E. Suchoňa *Svätopluk* 24. júna 1995 za prítomnosti prezidenta SR, predsedu NR SR, kardinála Jána Ch. Korca a tisícov divákov.⁷⁰

Rok 1995 bol výnimočný – mesto pod Zoborom navštívil pápež Ján Pavol II. Dňa 30. júna 1995 sa jeho stretnutie s mládežou a 350 000 veriacimi konalo v duchu pôsobenia slovanských apoštolov. Pápež vtedy na adresu Nitry povedal: „Nitra nám hovorí o prvom tisícročí. Tu neďaleko stál prvý kresťanský kostol v stredovýchodnej Európe. Tu sa od roku 828 pšeničné zrno stáva v Eucharistii Telom Krista, ktorý v sebe zjednocuje všetkých, čo ho s vierou prijímajú... Preto som túžil navštíviť Nitru. Ešte za života sv. Metoda tu bola zriadená diecéza. Katedrálny chrám, ktorý sa vypína nad mestom, ten katedrálny chrám je jedným z najstarších biskupských sídel medzi slovanskými národmi. Tu sa narodil Gorazd „muž vašej krajiny, vzdelaný... a pravoverný“, spoľahlivý učeník, ktorého si Metod vyvolil za svojho zástupcu.“⁷¹

Pápež zmenil plánovaný oficiálny program odchodu a prezrel si i sídlo biskupstva – Nitriansky hrad s katedrálou.

Vtedajší nitriansky biskup Ján Chryzostom Korec (1924–2015)⁷² sa už predtým, ako zaujal biskupský stolec (6. februára 1990) biskupstva, ktoré vzniklo za čias sv. Metoda v roku 880, hrdlo hlásil k cyrilometodským hodnotám. V rozsiahlom diele *Tisíc rokov Slovenska s Cirkvou*, šírenom vo forme samizdatu, ešte v čase, keď nepôbil verejne, venoval značnú časť (s. 28-87).⁷³

O čom inom ako o hlbokej vďačnosti nad tajomstvom kresťanských a národných dejín svedčí jeho vyznanie: „Ako zhodnotiť také rozmanité a takmer nezmerateľné bohatstvo, akým boli pre náš národný život osobnosti sv. Cyrila a Metoda, ich žiakov a ich veľké dielo? Toto je neľahká úloha. Akou odvahou bolo zavedenie nového liturgického jazyka, a to ešte neosvedčeného stáročným používaním! Taká výsada bola v tom čase v Európe čímsi naskrz neobyčajným. Barbarský jazyk sa mal postaviť na jednu úroveň s kultivovaným jazykom latinským, gréckym a hebrejským! Aká veľkosť ducha bola potrebná v tejto veci aj v Ríme, aby sa o tisíc rokov predbehlo to, čo sa stalo za našich dní na Druhom vatikánskom koncile 20. storočia! A predsa v liste pápeža Jána VIII. *Industriae Tuae* z roku 880 stálo: „A nič istotne vo viere a v učení nebráni v tomže jazyku slovienskom spievať omše, alebo čítať sväté evanjelium ... dobre preložené a vyložené ... pretože ten, ktorý učinil tri hlavné jazyky, totiž hebrejský, grécky a latinský, stvoril i všetky ostatné na svoju chválu a oslavu.“⁷⁴

Leitmotívom sa nesie, okrem historických skutočností, myšlienka básnika (G. Zvonického): „Náš vincúr Metod a brat jeho Cyril ducha nám zvířil túžbou po rozlete!“⁷⁵

⁶⁹ Hetényi, M. – Ivanič, P.: Cyrilo-Methodské dedičstvo a Nitra. c. d., s. 92.

⁷⁰ Hetényi, M. – Ivanič, P.: Cyrilo-Methodské dedičstvo a Nitra. c. d., s. 92.

⁷¹ Prejavy Svätého Otca pri jeho návšteve Slovenska v roku 1995. Bratislava, 1996, s. 12.

⁷² Judák, V.: Korec, Ján Chryzostom, SJ. In Pašteka, J. (ed.): Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska. Bratislava: LÚČ, 2000, s. 720-723.

⁷³ Korec, J. Ch.: Tisíc rokov Slovenska s Cirkvou. Bratislava: LÚČ, 800 s.

⁷⁴ Korec, J. Ch.: Tisíc rokov Slovenska s Cirkvou, c. d., s. 69

⁷⁵ Korec, J. Ch.: Tisíc rokov Slovenska s Cirkvou, c. d., s. 71.

Cyrlometodská idea sa vinie neustále pri vedení tejto starobylej diecézy, ktorej metropolitom bol arcibiskup Metod. Pri cyrlometodských oslavách na záver bohoslužby J. Ch. Korec (5. júla 1991) zdôraznil: „Odkazu sv. Cyrila a Metoda je cudzia každá nenávisť, každé nepriateľstvo, každý extrém a najmä každé násilie. Slovenský národ má právo na svoj vlastný život, má právo na sebaurčenie, má právo rozhodnúť sa sám, ako chce žiť a ako sa chce rozvíjať. A má povinnosť byť spravodlivý ku všetkým a spolupracovať so všetkými na diele pokoja a rozvoja. Ak sú názory na cestu do budúcnosti niekedy rozdielne, musíme sa navzájom v duchu cyrlometodského odkazu počúvať a hľadať to najlepšie. Pritom musíme pevne stáť na strane pravdy a spravodlivosti, ktoré nám nik nemôže uprieť. Ale musíme riešiť svoje veci dôstojne. Aby sme dôstojne riešili svoje veci, aby sme boli pravdiví a spravodliví, pevní i znášanliví – máme svetlo evanjelia, ktoré nám priniesli svätí Cyril a Metod, a ktoré nám po 1100 rokoch, aj dnes ohlasuje Cirkev.“⁷⁶

Bohatstvo cyrlometodského pôsobenia neustále pripomínal a usiloval sa na to poukazovať aj šírením úcty aj k ich spolupracovníkom, konkrétne k sv. Gorazdovi, ktorého bol veľkým ctiteľom. Viackrát navštívil osadu Gorazdov vo farnosti Močenok, ktorá sa pokladá za rodisko sv. Gorazda, ktorého zomierajúci Metod určil za svojho nástupcu.

Cyrlometodské obdobie, ako vidíme, je veľmi silné v jeho tvorbe, ale aj v jeho príhovoroch ako pastiera miestnej Cirkvi. To je predmetom úvahy najmä jeho príhovorov pri cyrlometodských slávnostiach: „Dnes sa u nás mnoho hovorí a píše o peniazoch, o krádežiach, o nespravodlivom obohacovaní. Nie je úlohou Cirkvi, aby tu vynášala sudy, aby nahradzovala prokuratúry alebo políciu. Tie si majú plniť svedomito svoje poslanie. Ale na jedno treba upozorniť vždy – peniaze, mamona už zničili mnohých ľudí, ba i národy. Iste, každý má mať živobytie a strechu nad hlavou. Možno aj zničiť a podnikať pre spoločné dobro, ako to u nás mnohí schopní ľudia robia. Ale tí, čo sa spoliehajú len na peniaze a hromadia ich na úkor chudobných? Tí si hovoria ako chamtivý boháč z evanjelia: „Máš veľké zásoby ... Odpočívaj, jedz, pi a veselo hoduj!“ Ale bolo mu povedané: „Blázon! Ešte tejto noci požiadajú od teba tvoju dušu“ ... Tak je to s každým, kto nespravodlivo hromadí poklady, ale pred Bohom nie je bohatý (Sk 12, 19). Svätí Cyril a Metod nám dali aj všestranný príklad života. Nielen viery, ale i lásky a nezištnosti.“⁷⁷

Svojím presvedčením o bohatstve misie solúnskych bratov sa netajil ani vo verejných médiách: „Ak má byť sviatok sviatkom, čiže povzneseným dňom, dňom tichej radosti, chvíľou posvätnou, ktorá vnáša do života trocha novej ľudskosti, úcty k životu a radosti, takýto sviatok musí mať svoj duchovný obsah a mal by byť aj posolstvom. Má sviatok sv. Cyrila a Metoda u nás a pre nás duchovný obsah a prináša nám do všedných dní a starostí života nejaké povzbudzujúce posolstvo? Objektívne istotne áno. Subjektívne záleží od každého z nás, ako sa obsahu tohto sviatku a jeho posolstvu otvoríme.“⁷⁸

Kardinál J. Korec vedel vždy aktuálne reagovať na súčasné dianie s poukazom na dejinné duchovné bohatstvo spojené s cyrlometodským odkazom: „Žasnem nad tým, či nám na Slovensku chýbalo ku šťastiu už len to, aby sme si namiesto sv. Cyrila a Metoda začali uctievať bieleho býka z Gréckej mytológie. Už pred mesiacmi sa u nás objavili články, že tradícia cyrlometodská je vraj mýtus a že sa začala až Jánom Hollým. Je to lož, lebo táto tradícia tu bola dávno predtým. Potom sa objavili návrhy, aby sme odstránili z Preambuly Ústavy SR zmienku o cyrlometodskej tradícii.

⁷⁶ Nitra – Kalvária – Sviatok sv. Cyrila a Metoda – 5.7. 1991 na záver bohoslužby (Homíliu mal kard. J. Tomko), Osobný archív J.Ch. kard. Korca, Nitra-hrad.

⁷⁷ Sviatok sv. Cyrila a Metoda – 5. júla 1998, Nitra – Kalvária – Ján Chryzostom kardinál Korec, Osobný archív J.Ch. kard. Korca, Nitra-hrad.

⁷⁸ Slovenský rozhlas – Sviatok sv. Cyrila a Metoda – 5.7. 1999 – Ján Chryzostom kardinál Korec, Osobný archív J.Ch. kard. Korca, Nitra-hrad.

Teraz ktosi prišiel s návrhom na uctievanie bieleho býka, ktorému ktosi ide postaviť katedrálu na Krahuliach. Bude niekto žiadať, aby sme úctu k bielemu býkovi vložili aj do Ústavy? Projekt je už rozbehnutý. A ja sa pýtam: Na chrám bieleho býka sa majú dať milióny? Či v mene bieleho býka budeme riešiť nezamestnanosť? Či v mene bieleho býka budeme vychovávať deti v škole? Kto nám to chce nanútiť na Slovensku mýtus o bielom býkovi? Či my na Slovensku nemáme historicky overené tradície kresťanstva, najmä tradíciu sv. Cyrila a Metoda, ktorí sú patrónmi Európy. Či my nemáme patriť k zjednotenej Európe v srdci s týmito géniami a svätcami? Kto nám to ide nanucovať mýtus o nejakom bielom býkovi? Veriaci katolíci, vieme si predstaviť, čo by to mohlo znamenať pre Slovensko o dvadsať rokov? A viete si to predstaviť aj vy bratia veriaci evanjelici a pravoslávni? My obyvatelia Slovenska, Slováci, Maďari, Ukrajinci, Rusíni, Nemci – my máme začať uctievať nejakého bieleho býka z gréckej mytológie? Kristus prišiel zhromaždiť národy, aj národy Európy! *On zjednocoval a Európa vyrástla na kresťanských základoch.* On nás sprevádzal Európou od čias sv. Pavla! Kristus bol a je s nami na Slovensku tisíc rokov od Pribinu a od čias sv. Cyrila a Metoda. *Bernolák, Kuzmány sa neklaňali bielemu býkovi, budovali na kresťanskej tradícii!* Buďme bedliví, chráňme si svoj krst a svoje kresťanstvo. Práve toto nám pripomína dnešný cirkevný a štátny sviatok. Preto sme sa modlili a preto z duší spievame.⁷⁹

Nemožno obísť to, že ako služobník Cirkvi, neuniká len k eschatologickému riešeniu, ktoré je nemysliteľné, ale hľadá aj riešenie v pozemskom priestore: „Viem, že takmer celé dejiny sú preplnené ruvačkami o moc, čo spôsobilo aj u nás mnoho zbytočného trápenia. Ale nemohli by sme konečne budovať svoju slobodnú spoločnosť ľudskejšie? Ach, tie tri prúty ... Sme nevypočítateľní. Nežijeme obetavým duchom Konštantína a Metoda.“⁸⁰

Cyrlometodská úcta je hodnota, ktorú si pápež Ján Pavol II. veľmi vážil, ako to povedal na záver duchovných cvčení nitrianskemu biskupovi Jánovi Chryzostomovi kardinálovi Korcovi vo Vatikáne 7. marca 1998: „Vo Vašej osobe a vo Vašich meditáciách viac než tisícročná kresťanská tradícia, ktorá má svoje korene v diele sv. Cyrila a Metoda, priniesla znova svoje ovocie, darované biskupovi Ríma, ktorý je synom a dlžníkom tej istej tradície.“⁸¹

Pri tejto príležitosti kardinál Jozef Tomko povedal: „Kardinál Ján Ch. Korec, dnes 74-ročný biskup v najstaršej stredoeurópskej diecéze v Nitre, založenej v dobe sv. Cyrila a Metoda v deviatom storočí, kázal tieto exercície dvojnásobne: slovom a osobným svedectvom.“ A ďalej dodal: „... jeho svedectvo bolo veľmi pôsobivé a dodávalo jeho slovám vnútornú silu a presvedčivosť.“⁸²

Z príležitosti vstupu do Európskej únie v Nitre na Kalvárii (1. mája 2004) okrem iného sa vyjadril v homílii: „Európa je zemepisný pojem iba akosi druhotne. Nemožno ju jasne ohraničiť. Kde sa začína a kde sa končí? Dlhé stáročia patríme k Európe my s celým naším Slovenskom – priestorovo, dejinami, kultúrne. Od vstupu do Európskej únie sme s ňou spojení ešte rozmanitejšími zväzkami a meno Európy sa spomína v našom živote denno-denne a pri každej príležitosti. Osudy Európy sa nás životne dotýkajú – jej myslenie, kultúra, politika, morálka, jej identita a zaujíma nás jej smerovanie... Európa vyrastala po stáročia hlavne z kresťanských koreňov. Chrámami bolo posiate aj naše Slovensko. V nich a okolo nich sa formovalo mravné vedomie a vedomie ľudí, z nich rástli rodiny, rozvíjalo sa vzdelanie... Preto si kladíme otázku: v ktorých oblastiach života je našou veľkou úlohou chápať a rozvíjať v živote spoločnosti všetko na zdra-

⁷⁹ Text doplnený – podľa priameho prenosu z STV – 5. júla 2000 – Nitra – Kalvária – Sv. Cyrila a Metoda. Eucharistický diecézny kongres – Ján Chryzostom kardinál Korec, nitriansky diecézny biskup, Osobný archív J.Ch. kard. Korca, Nitra-hrad.

⁸⁰ Kaliský, R.: Svedok. Defensor fidei, patriae, hominis, In: Literárny týždenník, 1999, roč. 12, č. 4, s. 13.

⁸¹ Korec, J. Ch.: Duchovné cvičenia vo Vatikáne. Bratislava: LÚČ, 1998, s. 182.

⁸² Korec, Ch. J.: Duchovné cvičenia vo Vatikáne. c. d., s. 9-10.

vých základoch: slobodu, hospodárstvo, sociálny život spoločnosti, kultúru, školstvo a výchovu a hlavne celkovú morálku života. Našou úlohou je znova začať správne chápať ľudskú slobodu, slobodu človeka... Túto trvácnosť garantovala viera, oltár, modlitba a Boh. Na tomto základe spočíval život generácií Európy, u nás na Slovensku od čias sv. Cyrila a Metoda. Európa by prestala byť Európou, keby tento základ jej sociálneho života a národného života zanikol.“⁸³

Na Devíne (5. júla 2008) Ján Chryzostom Korec s hrdosťou povedal: „Nie sme včerajší, máme hlboké historické korene. To je naša hrdosť navonok pred Európou. Pre vnútorný život nášho Slovenska je to zas výzva vážne chápať zmienku o cyrilometodskej zmienke v Preambule Ústavy Slovenskej republiky a žiť podľa tejto tradície. Pretínať korene a chcieť sa odtrhnúť od veľkých mravných a náboženských síl týchto našich koreňov by bolo samovraždou kultúry a národa... Celá naša kultúrna na Slovensku tak bola a je preniknutá kresťanstvom. To má pre celý náš život na Slovensku podstatný význam. Ak sa násilnicke režimy Osvienčimov a Gulagov nazdávali, že človek – občan žije sedemdesiat rokov a potom zhnie na cintoríne, podľa toho zachádzali s človekom ako so zvieratkom, ktoré im pomáha panovať.“⁸⁴

V Terchovej na záver svojej homílie (1. júla 1990) povedal: „Nech nás v tento sviatočný deň, nech nás spomienka na svätého Cyrila a Metoda vedie k tomu, aby sme si rozvíjali lásku k Božiemu slovu, lásku k Bohoslužbe kvôli ktorej svätý Cyril zostavil písmená a preložil bohoslužbu do staroslovienčiny, zrozumiteľné našim predkom. Nech nás táto chvíľa utuží v oddanosti Petrovým nástupcom. Nech nás táto chvíľa vedie k starosti o kňazský dorast, ktorý tak starostlivo svätý Cyril a Metod zhromažďovali, že pri smrti svätého Metoda sa mohlo hovoriť o 200 kňazoch na našom území. A nech nás táto chvíľa vedie aj k prehĺbeniu úcty k Matke Božej, ktorú priniesli z východu svätý Cyril a Metod, tej Matke Božej, ktorá sa stala ako Sedembolestná patrónkou Slovenska.“⁸⁵

Iste je vhodné zakončiť tento pohľad cyrilometodskej úcty v živote a diele Jána Chryzostoma kardinála Korca slovami, ktoré povedal na slávnosť sv. Cyrila a Metoda v Nitre na Kalvárii v r. 2005, keďže v tomto roku si pripomíname 1160. výročie príchodu týchto vzácných solúnskych bratov: „Hľa, brat, boli sme obaja záprahom, čo ťahal jednu brázdou. Ja na ornici padám, deň som dokončil. Ale ty ... neopúšťať učiteľstvo... My všetci sme povolani pokračovať a rozvíjať dielo svätých Cyrila a Metoda a svedomito, ba s radosťou ťahať brázdy národa dnes i do budúcnosti. Ako strážcovia ducha a života národa, ako strážcovia života a dedičstva celého nášho Slovenska.“⁸⁶

Кирилло-мефодиевские ценности в представлениях епископов Нитры в XX веке

Вильям Юдак

В новой Чехо-Словацкой Республике правительственный режим поначалу не проявлял особого интереса к культуре святых Кирилла и Мефодия. В Словакии почитание святых учителей славянских проявилось в полной мере только после 1920 года, после хиротонии первых католических епископов из Словакии. Среди них был епископ Нитры монс. К. Кметько (1920–1948), который в первый же год своего епископства позаботился о том, чтобы литургическое празднование святых Кирилла и Мефодия в епархии достигло наивысшего уровня и настоятельно рекомендовал ввести в приходах почитание святых Кирилла и Мефодия.

Традиция почитания Кирилла и Мефодия также нашла свое отражение в управлении епархией при апостольском администраторе Э. Нечее (1948–1968), Я. Пасторе (1973–1988) и Я. Х. Кореце (1990–2005).

⁸³ Osobný archív J. Ch. kard. Korca, Nitra-hrad.

⁸⁴ Sviatok sv. Cyrila a Metoda – Devín – 5. júla 2008, Osobný archív J. Ch. kard. Korca, Nitra-hrad.

⁸⁵ Cabadaj, P. (ed.): Cyriometodské dni v Terchovej (1990–2019). Terchová, 2019, s. 24.

⁸⁶ Žijeme či umierame? Homília kardinála Jána Chryzostoma Korca na slávnosť svätých Cyrila a Metoda v Nitre na Kalvárii dňa 5. júla 2005. Trnava: SSV, 2005, s. 22.